

Een bede, die ze als uw mindere in ge-
trouwheid, (spatiëring van mij, E. D. K.) u
brengen komt in den Naam onzes Heeren; want
de eere Zijns Naams is het, die hij onze gedeeld-
heid schade lijdt.

Een bede, die ze u op het hart bindt, omdat
zoowel u we als onze kerken een hooger en zegen
derven, zoolang de zonen van hetzelfde huis niet
samenwonen.

En een bede eindelijk, die ze u niet minder voor
de conscientie legt met het oog op de toekomst
van ons volk en vaderland, omdat de overtuiging
hij haar vaststaat, dat ons volk niet weer kan
opbloeien, tenzij de gereformeerde beginselen weer
veld winnen, en het veldwinnen dezer gerefor-
meerde beginselen gestuit en belet is, zoolang de
belijders van deze beginselen zelfs kerkelijk
tegenover elkander blijven staan."*)

Dit alles overziende, is het volkomen onbegrijp-
pelijk, hoe Ds Jongeleen hiervan zijn lezers on-
kundig kon laten en over Dr Kuyper oordeelen,
zooals hij deed.

Wel is waar voert hij voor zijn eerste grief één
argument bij. Op blz. 23 van zijn brochure ver-
haalt hij van Dr Kuyper dit:

"In „De Heraut" van 2 Sept. 1888 schreef hij het
volgende, dat aan duidelijkheid niets te wenschen
overlaat:

"Gesteld wij bekenden dit, n.l., dat wij de afschei-
ding van gemeld genootschap, zooals ze in 1834 plaats
had, erkennen als geschied te zijn in gehoorzaamheid
en in overeenstemming met Gods Woord, en daarmede
ook de plaatselijke gemeenten der Chr. Kerk
erkennen als wettige openbaring van het lichaam
van Christus — wat zouden wij dan betuigen?"

Op deze vraag zal Dr Kuyper nu een antwoord
geven en wij doen goed, dit antwoord nauwkeurig te
lezen en in ons op te nemen en dan is ons weer
duidelijk, dat Afscheiding en Doleantie werkelijk twee
verschillende beginselen zijn."

In diezelfde „Heraut" geeft Dr K. dit antwoord:

"Niets minder dan de meest volstrekte veroordee-
ling van heel het werk der Doleantie. Is dit toch waar,
dat de wettige openbaring van het lichaam van Chris-
tus te Leiden, te Amsterdam en elders sedert 1834
bij de Chr. Geref. was, dan volgt hieruit immers,
dat wij tegen Gods Woord gezondigd hebben, door
ons niet onvoorwaardelijk bij deze wettige openbaring
aan de sluiten."

Dit citaat schijnt Ds Jongeleen in 'tgelijk te
stellen. Maar de zaken komen anders te staan,
indien Ds Jongeleen — zooals trouwens ook be-
hoord had — ook had opgenomen wat Dr Kuyper
tot nadere verklaring van zijn bedoeling liet vol-
gen, en indien hij althans in het citaat zelf het ééne
woord, waarop hier alles aankomt, ook cursief had
laten drukken, zooals Dr Kuyper het deed. Want
in het origineel staat het lidwoord vóór „wettige
openbaring van het lichaam van Christus te Lei-
den" etc. schuin gedrukt. Dr Kuyper ontkende dus
niet, dat de Chr. Geref. Kerk „een" wettige open-
baring was. Maar hij kon niet erkennen, dat ze DE
eenige was, met uitsluiting van de kerken uit de
doleantie. Trouwens, hij zegt dat zelf ronduit:
„Had het voorstel (het gaat n.l. over de voorstellen
tot vereeniging, die op de synode der Chr. Geref.
Kerk te Assen van 1888 aan de orde waren ge-
weest) gehuld: „Te verklaren, dat zij de afschei-
ding van gemeld kerkgenootschap, gelijk die in
1834 plaats had (en zonder oordeel over wat daarna
is geschied) erkennen als geschied te zijn in ge-
hoorzaamheid aan en in overeenstemming met Gods
Woord, en daarmede ook de plaatselijke gemeenten
der Chr. Geref. Kerk als in den abnormalen toe-
stand een alleszins wettige openbaring van het
lichaam Christi vormende", geen onzer zou be-
zwaar hebben geopperd. Het uitgangspunt van 1834
wierd dan gehuldigd; over wat daar tusschen ligt,
sprak men zich niet uit; en uit het abnormale van
den toestand, verklaarde zich het abnormale ver-
schijnsel, dat twee of meerdere openbaringen van
het Lichaam Christi, beide in wettigen vorm,
zich vertoonden konden."*) Dit is dus wel gansch
andere taal dan Ds Jongeleen doorgeeft. Wij vragen
maar liever niet, hoe het beoordeeld moet worden,
dat hij wel enkele zinnen van Dr Kuyper, en dan
nog met eens met de vereischte cursivering, uit-
knijpt, doch intusschen uit hetzelfde artikel het
onmiddellijk volgende weglaat, waardoor het citaat
in een gansch ander licht komt te staan.

En hoe vurig Dr Kuyper zelfs in dat stadium,
toen in 1888 de pogingen mislukt waren, nog naar
vereeniging verlangde, blijkt uit het slot van het
zelfde artikel:

"Hiermee is, dunkt ons, voor de kerken der
doleantie de tijd van afwachten gekomen.

Een tijd, waarin zij zich te spenen hebben aan
al wat bitter en onheiligh kon zijn.

Waarom we met verdubbeling van kracht waken
mogen, dat geen onbroederlijk woord over onze
lippen kome en geen booze concurrentiezucht ons
oog verblinde.

En waarin we voorts in stede van nog langer te
Assen aan te kloppen, ons met onze smeekingen en
gebeden blijven wenden tot den Heere der heir-
scharen, wiens de macht des Geestes en de kracht
der innerlijke overreding is, om ook in het hart

onzer broederen, zelfs in dat van broeder Beuker,
broederlijker zin tegen de broederen die een ande-
ren weg bewandelen, te doen geboren worden.

Prijs geven doen we dus ons ideaal nog vol-
strekt niet.

Ons gescheiden leven is en blijft zonde voor
God; is beleediging van de liefde Christi, een
hoopen van de nagedachtenis onzer vaderen en
martelaren; een verspelen van onze nationale toe-
komst; en een bederven van den geest onzes volks.

Maar drie jaren althans hebben we stil te zitten.

Dan daagt er weer een synode van Christelijke
Gereformeerde zijde.

En we kunnen, we willen de schoone hoop nog
niet vaarwel zeggen, dat de broederen, die dan
saamkomen, een ander oog op den toestand zullen
hebben, en zullen weigeren langer de verantwoor-
delijkheid te dragen vóór wat de synode van Assen
bestond."*)

Het is verdrietig om te constateeren — maar
van deze houding van Dr Kuyper tegenover de
scheiding komt bij Ds Jongeleen niets en nog eens
volstrekt niets terecht.

Over zijn beide andere grieven tegen Dr Kuyper
D.V. een volgende maal.

E. D. KRAAN.

*) Idem.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Het Rapport inzake het Leerboek voor de Catechisatiën.

II.

Vóór wij verder gaan met de bespreking van het
eigenlijke leerboek moeten wij nog een paar op-
merkingen maken over de gronden, waarop depu-
taten het leerboek aanbevelen.

De eerste grond is die van de oriëntatie van dit
leerboek aan het „Onze Vader". Wij hopen nog
nader aan te toonen, dat deze grond o.i. niet
deugdelijk is.

De gronden 2 en 3 formuleeren deputaten als
volgt:

„2. Zij (de proeve) plaatst zich, zooals uit de
eerste vraag reeds aanstonds blijkt, geheel op den
grondslag van het verbond der genade.

3. Zij ontkomt hierdoor aan het gevaar van een
intellectualistisch betoog met een piëtistischen
inslag."

Dit lijken dus twee gronden, maar in wezen
is het er maar één, want in 2. wordt iets gecon-
stateerd, n.l. dat deze proeve zich plaatst op den
grondslag van het verbond der genade, en in 3.
wordt een te loven gevolg van dit feit beschreven.

Nu vind ik de argumentatie hier bovendien nogal
erg gemakkelijk. Als wij ons plaatsen op den grond-
slag van het verbond der genade, ontkomen wij
dan daardoor aan het gevaar van een intellec-
tualistisch betoog met piëtistischen inslag? Dat
„hierdoor" is hier m.i. misplaatst. Willen depu-
taten constateeren, dat het leerboek aan het be-
wuste gevaar ontkomt, best. Maar dat dat komt,
omdat het leerboek zich stelt op den grondslag
van het verbond der genade, kunnen deputaten
toch zelf niet meenen. Ook iemand die op den
grondslag van het verbond der genade staat, kan
immers wel degelijk een intellectualistisch betoog
houden, zelfs wel met allerlei inslagen erin.

Ook omtrent de andere gronden, door deputaten
genoemd, zou er nog wel iets te zeggen zijn. Depu-
taten meenen b.v., dat de vragen en antwoorden
uitmunten door korthed en duidelijkheid. Wan-
neer wij aannemen, dat dit leerboek voor vol-
wassenen geschreven is, is dat misschien weer
waar. Maar wanneer wij een oogenblik veronder-
stellen, dat 13- tot 14-jarigen een antwoord leeren
moeten als antwoord 50:

„Vr. Blijft God in het verbond der genade Zijn
wet toch aan Zijn kinderen stellen?

Antw. Ja, maar het volbrengen van de wet is
voor hen niet meer een voorwaarde voor het
eeuwige leven, maar een plicht der dankbare
helfde."

dan durf ik toch de stelling wel aan, dat voor
jongemensen van dien leeftijd die zin allerminst
duidelijk is, afgedacht van het feit, dat de ant-
woordtoon ook fout is.

Met deze laatste uitdrukking: „de antwoordtoon
is fout", raak ik tevens aan de methodiek van het
leerboek.

Wij als Gereformeerde menschen zeggen, het al-
tijd toe te juichen, wanneer er wetenschappelijk
werk wordt verricht en wanneer de vraagstellingen
op wetenschappelijke wijze worden aangevat.

Wanneer dan de manier, waarop zulks geschiedt
door onze menschen, wat de wetenschappelijk-
methodische zijde betreft in het kamp van de
moderne wetenschap wordt toegejuicht, dan zijn
wij verheugd en zeggen wij, blijde te zijn, een eigen
Gereformeerd wetenschappelijk leven te hebben.

Nu zijn er natuurlijk dergelijke studies voor nog
een ander doel dan om ze netjes in een kast te
zetten en er niet meer naar om te kijken.

Wanneer dat het doel zou zijn van ons werk,
dan zouden wij beter het wetenschappelijk leven
een ontijdigen dood kunnen bezorgen. Waarvoor
werken wij dan in Kampen en Amsterdam nog
aan de wetenschap?

Dit leerboek is op talloze punten een bewijs,
dat de schrijver of zich niet gestoord heeft aan
hetgeen er als resultaat van nauwkeurig en lang-
durig onderzoek door Gereformeerde en andere
orthodoxe mannen van wetenschap werd geschre-
ven, of dat hij het nooit heeft bestudeerd. Hier en
daar zijn er lichtpunten. Er zijn inderdaad antwoor-
den, die uitnemend geformuleerd zijn. Maar op
zeer vele punten is het heelemaal fout.

Veel hierover te zeggen, acht ik niet noodig.
Het is trouwens in onzen Gereformeerden kring
wel vaker de gewoonte, om bij de praktische uitvoe-
ring van allerlei plannen en bij het nemen van
allerlei besluiten rustig de menschen van de vak-
wetenschap aan den kant te zetten. Men heeft na-
tuurlijk daar wel zijn goede reden voor. Maar
wanneer nu onze Gereformeerde Kerken een leer-
boek officieel willen sanctionneeren, dan gaat
het toch niet aan, dat er in dat leerboek op zoo
grove wijze tegen de eischen van methodiek en
didactiek gezondigd wordt als in deze proeve ge-
schiedt.

Deze laatste stelling moet ik bewijzen.

Ik zal trachten dat te doen.

Door Dr C. Bouma in de kerkbode van Den Haag,
door Ds W. Bouwman in de kerkbode van Leiden,
en door Ds S. J. Popma in de kerkbode van
Amersfoort en ook nog wel door anderen werd er
reeds op gewezen, dat, wil men dan persé den
vraag- en antwoordvorm volhouden, dit dan moet
geschieden op een wijze, die de eenig aanvaard-
bare is.

Wat is toch het gevaar bij den vraag- en ant-
woordvorm? Dit, dat de jongemensen uitsluitend
de antwoorden leeren. En nu kan men wel zeggen:
„ge moet ook de vragen leeren", maar ongeveer
duizend jaar practijk heeft nog nooit de menschen
zoo ver gebracht, dat zij hetgeen psychologisch
onaanvechtbaar is, alleen op puur logische gron-
den toch doen.

De ervaring van predikanten als de bovenge-
noemde is dan ook, dat de jongemensen practisch
toch alleen de antwoorden leeren.

Welnu, dan is de eenig aanvaardbare methode
van vraag- en antwoordvorm deze, dat het antwoord
een oordeel uitdrukt en een volledige zin is.

En in dit ontwerp zijn bijna alle vragen en ant-
woorden zoo geformuleerd, dat het antwoord van
buiten geleerd en onthouden zonder meer eenvou-
dig een onbegrijpelijke zinnencombinatie is, die
den jongemensen momenteel niets kan zeggen,
maar ook in het latere leven niets zal zeggen.

Op uitnemende wijze is er vooral door Ds Bouw-
man menig voorbeeld hiervoor gegeven. Enkele
vragen wil ik ook zelf ten bewijze van mijn stel-
ling citeeren.

Wij noemen b.v. de vragen 14, 15, 16, 17,
19 en 20.

„14. Vr. Wat moeten de geloovigen doen, vóór-
dat zij tot het Avondmaal des Heeren gaan?

Antw. Zij moeten zich tevoren recht beproeven.

15. Vr. Wat zegt de Heilige Schrift van hen,
die onwaardiglijk des Heeren Avondmaal ge-
bruiken?

Antw. Die eten en drinken zichzelf een oordeel.
(1 Cor. 11:27—30).

16. Vr. Wat is de Naam van God?

Antw. De openbaring van Zijn Wezen.

17. Vr. Hoe geeft God u Zijn Naam te kennen?

Antw. Niet alleen in Zijn Woord, maar ook in
de werken Zijner handen, zooals in de schepping
en de onderhouding der wereld, in de leiding van
ons leven, en in het geweten.

19. Vr. Waarom is de algemeene openbaring
niet voldoende?

Antw. Omdat in haar de weg der verlossing
niet wordt geopenbaard, dien wij alleen uit de
bijzondere openbaring kennen.

20. Vr. Waarom spreekt gij van een bijzondere
openbaring?

Antw. Omdat God Zich door bijzondere middelen
aan Zijn volk openbaarde."

In deze reeks sloegen wij vraag en antwoord 18
over, want daar is het goed. Deze vraag luidt:

Vr. Aan wie openbaart God Zich?

Antw. In de natuur, de geschiedenis en het ge-
weten openbaart God Zich aan alle menschen;
daarom noemen wij deze openbaring de algemeene.
Dit antwoord is een oordeel, een sententie, een
complete formulering. Aan zulk een antwoord
hebben de jongemensen wat.

Het is duidelijk, dat op dezelfde wijze vraag 14
beantwoord had moeten worden met den zin:

„De geloovigen moeten zich, voordat zij tot het
Avondmaal des Heeren gaan, recht beproeven."

Antwoord 15 had moeten luiden:

„De Heilige Schrift zegt van hen, die onwaar-
diglijk des Heeren Avondmaal gebruiken, dat zij
zichzelf een oordeel eten en drinken." Enz.

feder I
wij afdr
Al wa
dit leerb
oordelei
onjuiste
voldoend
dit leerb
Het G
vorm d
is eenvo
als man
mensche
Het is
stand va

Ds De
In het J
Ds Berkh
dat aldus
Na he
leedigen
lijke ell
„Geref.
Redacte
d edig
krenker
deze kv
Dan...
Als n
op Zael
grami
tisch
gebrach
gezette
Heilige
Zoolu
zegge

Ds Berk
artikel. I
gevraagd
vriendelij
Ds B. te
te spreke
De dier
Foel, wat
Schilder
Zijn lijde
assistent
verwijt, d
priester i
meer in
in houd
gaat spre
Het gau
voegt dan
(kakoos)
dien wel,
land om
ben geko
voor dege
len zijn, i
Ik bedo
den vrijw
lijken. He
hoff heeft
keerd, on
tegen de
ik openlij
Ik heb ze
een eerlijk
die het
houden. I
punten al
veroor
niet aan
kweste k
Dat het
te wijten
over ding
Dat Pre
verdedige
voor mij
teur, Pro
zwaar. D
bezwaar l
Toch is
zeggen, d
vooral on
komen.
Ik zou
Dat raa
Daarove
Ds B. s
is de no
10:21 Da
wijziging
alleen m
is, dan is
tot zulk e
Liegen
lijke „chr
negende
maar een
er wel w
Wie d

*) Acta, art. 40 en 55.

*) In „De Heraut" van 2 September 1888.